DROMEN EN VISIOENEN

Concert ter afsluiting van de Bacheloropleiding Koordirectie

Hester Westra

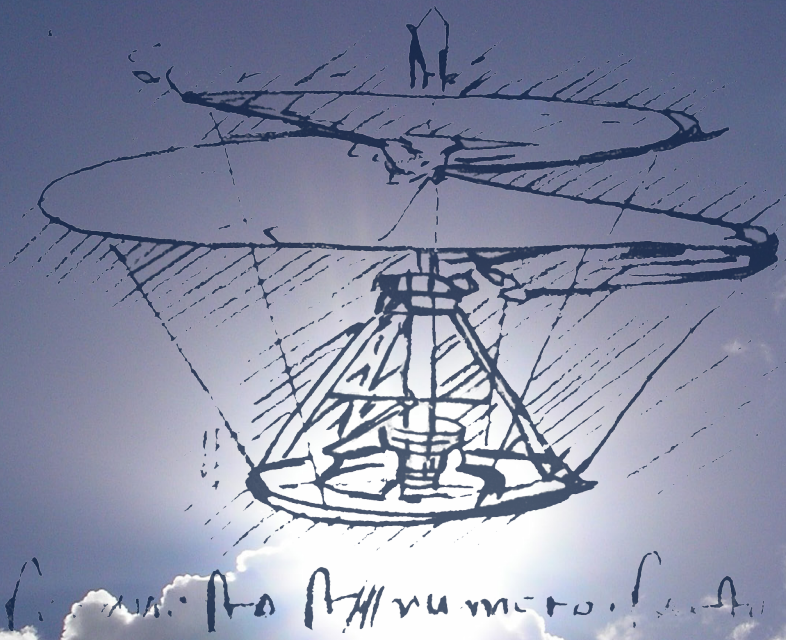

hmh muziek

HKU Utrechts Conservatorium

24 mei 2019 — R.K. Sint-Vituskerk Hilversum

Programma Boekje.indd 1 21-05-19 19:34

Programma:

To make a Prairie uit 'Dear march come in' – Robert Heppener (1925-2009)
Zangers van Studentenkoor Amsterdam

Virgo Prudentissima – Josquin des Prez (±1450-1521)
Ensemble van solisten

Duo Seraphim clamabant a 12 – Francisco Guerrero (1528-1599)
Projectkoor Sine Nomine

And the glory of the Lord – Georg Friedrich Händel (1685-1759)
Projectkoor en -orkest Sine Nomine

Magnificat in D – Jan Dismas Zelenka (1679-1745)
Projectkoor en -orkest Sine Nomine

Darthula's Grabesgesang – Johannes Brahms (1833-1897)
Zangers van Studentenkoor Amsterdam

Māte Saule – Pēteris Vasks (1946)
Projectkoor Sine Nomine

Leonardo Dreams of his Flying Machine – Eric Whitacre (1970)
Utrechtse Studenten Cantorij

I saw the Lord – John Stainer (1840-1901)
Zangers van Studentenkoor Amsterdam

To make a Prairie uit 'Songs of Love and Eternity' – Rudolf Escher (1912-1980)
Projectkoor Sine Nomine

Examencommissie:

Mark Lippe
Fokko Oldenhuis
Servaas Schreuders
Joop van Deuren
Rob Vermeulen

Programma Boekje.indd 3 21-05-19 19:34

Dromen en Visioenen

Toen ik voor mijn studie in 2014 naar Utrecht kwam, had ik niet durven dromen vijf jaar later af te studeren als koordirigent. Aanvankelijk wilde ik hoofdvak Zang studeren, maar om allerlei redenen ben ik in 2015 overgestapt naar de afdeling Koordirectie.

Achteraf gezien vraag je je af waarom het niet meteen die studie is geworden. Als klein meisje al zong ik bij de *Roden Girl Choristers* en later bij het *Roden Handel Chorus* en *Vocaal Ensemble Cantatrix*. Juist in dat gezamenlijk zingen, bij het zingen in koren, is mijn liefde voor muziek ontstaan.

Dit concertprogramma is óók een programma dat over mijzelf gaat. Alle composities hebben een relatie met mijn persoonlijke en artistieke ontwikkeling. Het is geweldig dat vandaag zoveel van mijn muziekvrienden mee willen doen. Veel van hen heb ik leren kennen in de studentenkoren.

Toen ik met de *Utrechtse Studenten Cantorij* de compositie *Leonardo Dreams of his Flying Machine* van Eric Whitacre zong, raakte ik zo van het werk onder de indruk dat ik besloot dat dát het sleutelwerk van mijn afstudeerproject zou gaan worden. Omdat een Bachelor eindexamenprogramma composities uit allerlei stijlperioden moet bevatten, heb ik 'dromen en visioenen' gekozen als overkoepelend thema.

'Als je maar durft te dromen, is alles mogelijk'. Dat is zo ongeveer de kern van Emily Dickinsons *Prairie* en die boodschap inspireert me enorm. Het is dan ook niet voor niets dat ik mijn concert begin en afsluit met deze mooie woorden. Het werk van Josquin des Prez heb ik opgenomen omdat ik de afgelopen jaren bij Rebecca Stewart en bij de Schola Nusmido in Halle (D) veel heb geleerd over omgang met oude muziek en het zingen van mensurale notatie. Dat dit werk net als het Magnificat van Zelenka met Maria te maken heeft, vind ik bijzonder omdat mijn eerste 'echte' koor als dirigent het koor was van een Maria-kerk.

Samen muziek maken geeft me een enorme kick. Als je samen zingt, heb je een band met elkaar. Als de groep groot is en iedereen meedoet, kunnen je de rillingen over de rug lopen. Het is prachtig dat je verbondenheid zo samen kunt beleven in klank.

De relatie tussen ruimte en muziek fascineert me en tijdens mijn studie heb ik me extra willen verdiepen in meerkorigheid. Het werk van Guerrero sluit daarop aan. Bij de stukken van Händel en Stainer (waarvan Stainer ook dubbelkorig) voel ik me, als oud-lid van het *Roden Handel Chorus*, per definitie thuis. Mijn liefde voor muziek is immers zo ongeveer begonnen met Engelse *cathedral music* en daarbij heb ik Händel mogen dirigeren tijdens een Kurt Thomas-cursus.

Woorden van dank

Graag dank ik iedereen die heeft bijgedragen aan dit concert en aan mijn ontwikkeling de afgelopen jaren. Ik denk aan mijn eerste muziekdocenten, dirigenten Bouwe Dijkstra, Rintje te Wies en Sonja de Vries, maar ook aan Rein Albert Ferwerda voor de grondige theoretische basis. Pianodocenten Sybolt de Jong en Erwin Wiersinga ben ik nog altijd dankbaar dat ze me met hun lessen door de puberteit hebben heen geholpen.

De Parochie H. Vitus en H. Willibrord en haar pastoor Jules Dresmé hebben mij met hun gastvrijheid en meedenken enorm geholpen. Marian Tabak heeft gezorgd voor communicatie over de praktische kanten bij het gebruik van de prachtige Sint Vituskerk. Voor hun hulp bij deze avond dank ik verder Wendela Waller (ondersteuning en goede adviezen), Rebecca Stewart (advies), Cees van der Poel (voor het lenen van zijn klavecimbel) en Jaap Jan Steensma (meedenken, teksten en redactie programmaboekje).

Programma Boekje.indd 4 21-05-19 19:34

Fokko Oldenhuis en Servaas Schreuders hebben mij toegestaan gebruik te maken van de zangers van 'hun' koren, de *Utrechtse Studenten Cantorij* en het *Studentenkoor Amsterdam*. Ik ben heel blij dat de besturen van deze koren mij zo hebben gesteund. Hen, en de zangers en spelers van projectkoor *Sine Nomine* reken ik écht tot mijn muziekvrienden! Ook de warme betrokkenheid van de leden van het *OLVOO-koor*, *Voce Laetare* en *Collegium Vocale Consonant* en alle vrijwilligers wil ik hier graag benoemen.

Ik dank de HKU Utrechts Conservatorium en zijn docenten voor de afgelopen jaren. In het bijzonder noem ik natuurlijk mijn hoofdvakdocent Rob Vermeulen voor de fantastische lessen en zijn inzet voor zijn leerlingen.

Vanavond is ook mijn familie aanwezig. Ik herinner me nog goed hoe we jaren geleden op vakantie autopech kregen in het buitenland. Tijdens het wachten op de Wegenwacht hebben we de tijd gedood met vierstemmig zingen. Talloze keren heeft mijn moeder me heen en terug gereden van en naar muzieklessen, repetities en uitvoeringen. Met mijn broer en vader heb ik samen gezongen in koren, met mijn vader (die ook de opmaak van dit boekje verzorgde) heb ik zoveel plezier beleefd in het vierhandig samenspelen op piano of orgel.

Iedereen die heeft bijgedragen aan mijn ontwikkeling de laatste jaren, of aan het concert vanavond: bedankt! Dankzij jullie kan ik na vanavond mijn vleugels uitslaan, als een soort Leonardo's Flying Machine…

Hester

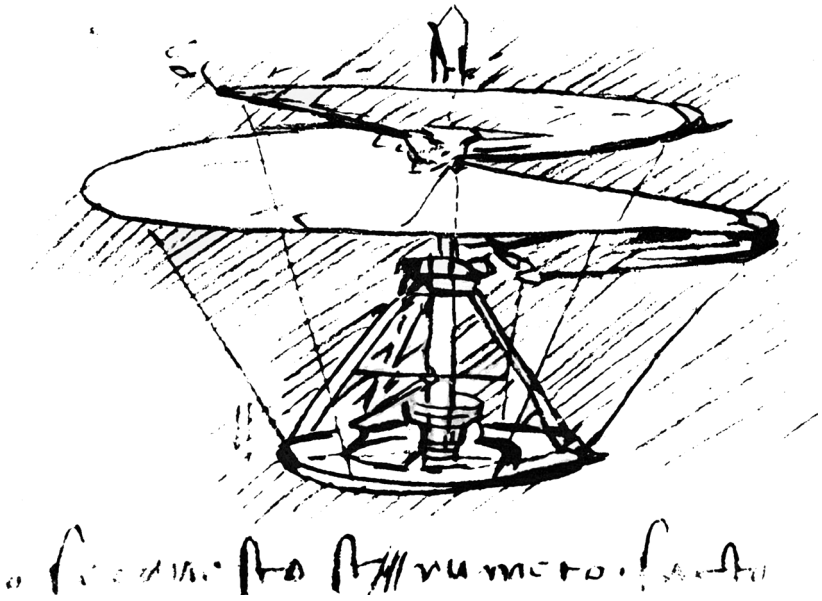

Programma Boekje.indd 5 21-05-19 19:34

To make a Prairie – Robert Heppener (1925-2009) - *uit 'Dear March Come In' (2002)*

Zangers van Studentenkoor Amsterdam

'Dear March Come In' is een vocaal lastig, zevendelig koorwerk op gedichten van Emily Dickinson. Prairie is hieruit het zesde deel. Het is de laatste compositie van de Nederlandse componist Robert Heppener, die tijdens het ontstaan van deze muziek al aan het dementeren was. Ingewijden noemen het een wonder dat de cyclus überhaupt is voltooid. Waar vele delen -waaronder Prairie- van grote schoonheid zijn, is het net of je in andere delen kunt horen dat de componist de controle als het ware kwijtraakt. De moeizame ontstaansgeschiedenis van het koorwerk als geheel, geeft het kleinnood Prairie een welhaast fragiele, beklemmende schoonheid.

To make a prairie
it takes a clover and one bee,
One clover, and a bee.
And revery.
The revery alone will do,
If bees are few.

Het maken van een wei
vereist een klavertje en één bij.
Eén klavertje, een bij.
En dromerij.
Genoeg is enkel dromerij,
bij weinig bij.

Virgo Prudentissima – Josquin des Prez (±1450/5-1521)

Ensemble van solisten: Eduardo Rodrigues, Gregor Lamers, Ardaan Dercksen, Hester Westra

'Virgo Prudentissima' is een antifoon—zeg maar: refrein bij het Magnificat—voor het feest van Maria Tenhemelopneming (15 augustus). De tekst schildert een beeld van Maria in termen van dageraad en hemellichamen. Josquin neemt de gregoriaanse melodie en gebruikt die als uitgangspunt voor een motet waarin de verschillende stemmen elkaar imiteren. Bijzonder is dat Josquin de notennamen van de laatste twee woorden van de tekst letterlijk kan laten horen. Kort door de bocht gezegd, heetten de tonen van de toonladder in Josquin's tijd 'ut-re-mi-fa-sol-la'. Het tekstfragment 'zoals de zon' ('ut sol') kan met de eerste en vijfde toon van dit rijtje dus letterlijk naar klank worden vertaald.

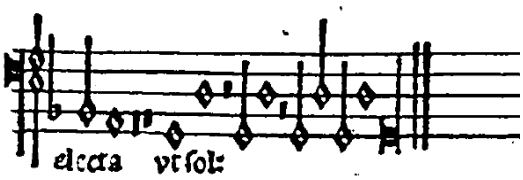

Fragment vanuit de oorspronkelijke mensurale notatie met het 'ut sol' -motief

Het ensemble zingt dit motet vanuit de oorspronkelijke mensurale koorboek-notatie. Er komt dus geen moderne 'partituur' aan te pas, geen maatstrepen en geen uitgever. Door het gebruikmaken van het materiaal dat Josquin zelf gebruikte, zijn de musici gedwongen het musiceerproces van eeuwen geleden ter plekke te reconstrueren. Door goed te tellen en vooral goed naar elkaar te luisteren, 'weet' je waar de inzetten moeten komen en waar de cadensen. Waar de tekst in een partij ontbreekt, wordt die al musicerend aangevuld; waar toevallige voortekens ontbreken (en dit was in Josquins tijd gebruikelijk) zijn het de musici zelf die op basis

Programma Boekje.indd 6 21-05-19 19:34

van hun opleiding, intuïtie en gehoor wijzigingen (de zgn. 'musica ficta') in de muziek moeten aanbrengen. Omdat Josquin afkomstig was uit het tegenwoordige Wallonië—volgens zijn biograaf Heinrich Glareanus werd hij thuis 'Josken' genoemd—is de kans heel groot dat zijn uitspraak van het Latijn sterk was beïnvloed door het Frans. Omdat het Frans metrisch andere accenten legt (de klemtoon ligt op de slotlettergreep) en omdat taal zo'n belangrijk element is voor het timbre, de klankkleur van de muziek, is voor deze uitvoering gekozen voor de Gallicaanse (Franse) uitspraak van het Latijn.

Virgo prudentissima, quo progrederis,
quasi aurora valde rutilans?
Filia Sion, tota formosa et suavis es:
pulchra ut luna, electa ut sol.

Zeer wijze maagd, waarheen gaat gij,
helder gloeiend als de dageraad?
Dochter van Sion, geheel rechtvaardig en lieflijk zijt gij:
schoon als de maan, voortreffelijk als de zon.

Duo Seraphim clamabant a 12 – Francisco Guerrero (1528-1599)

Projectkoor Sine Nomine

Francisco Guerrero was een groot fan van Josquins muziek; als 'muziekdirecteur' van de kathedraal van Sevilla liet hij diens werk er in 1586 nog kopiëren. Bij tijdgenoten stond Guerrero bekend om zijn vrome levenshouding. In plaats van noodzakelijke nieuwe koorkleding aan te schaffen, deelde hij zijn geld bijvoorbeeld liever uit aan de armen.

Bij een van de teksten voor het Hoogfeest van de Heilige Drie-eenheid (de zondag na Pinksteren) heeft Guerrero zich een voorstelling gemaakt van hemelse muziek. In deze tekst krijgt de profeet Jesaja in een visioen een inkijkje in de hemel. Boven de troon van God staan twee serafs (engelen met zes vleugels) die elkaar beurtelings toezingen: "Heilig, heilig, heilig is de Heer God Sabaoth…"

De componist laat de hemelkoren met de serafs instemmen in een symbolische meerkorigheid (3 x 4 = 12 stemmen). De koorgroepen zingen elkaar beurtelings toe ("alter ad alterum"), maar op de tekst "plena est omnis…" klinkt het hele ensemble gezamenlijk. Het is een bijzondere uitdaging deze ruimtelijke werking te vertalen naar de grootse ruimte van de Sint Vituskerk.

Bij de uitvoering wordt rekening gehouden met muzikale aanwijzingen uit de kathedraal van Sevilla uit de tijd dat Guerrero er werkte. Hieruit blijkt namelijk dat instrumentalisten vaak met de zangers meespeelden op schalmei, cornetto, trombone en dulciaan, of zelfs hun partijen geheel overnamen. Al doende pasten de instrumentalisten geïmproviseerde versieringen toe.

Duo Seraphim, clamabant alter ad alterum:
Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Plena est omnis terra gloria eius.

Tres sunt qui testimonium dant in coelo:
Pater, Verbum et Spiritus Sanctus
et hi tres unum sunt.

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Plena est omnis terra gloria eius.

Twee serafijnen riepen elkaar om en om toe:
Heilig, heilig, heilig
is de Heer God Sabaoth.
De gehele aarde is vervuld van zijn heerlijkheid.

Drie zijn er, die getuigen in de hemel:
de Vader, het Woord en de Heilige Geest
en deze drie zijn één.

Heilig, heilig, heilig
is de Heer God Sabaoth.
De gehele aarde is vervuld van zijn heerlijkheid.

Programma Boekje.indd 7 21-05-19 19:34

And the glory of the Lord – Georg Friedrich Händel (1685-1759) *uit 'Messiah' (HW 56, 1741)*

Projectkoor en -orkest Sine Nomine

Eveneens gebaseerd op Jesaja is het koordeel 'And the glory of the Lord' uit Händels oratorium Messiah. In het oratorium staat het deel aan het begin, in het deel dat gaat over de profetieën waarin de komst van de Messias wordt aangekondigd.

Georg Friedrich Händel (1685-1759) had al een glansrijke carrière achter de rug in Duitsland, Italië en Engeland toen hij zich na zijn vijftigste nog aan het genre oratorium wijdde. *Messiah*, in première gegaan in Dublin 1742 is ongetwijfeld een van de beroemdste werken ooit gecomponeerd. De grote populariteit en vele uitvoeringen hebben mede bijgedragen aan het ontstaan van veel verschillende versies.

And the glory of the Lord shall be revealed,
and all flesh shall see it together,
for the mouth of the Lord hath spoken it.

En de heerlijkheid des Heren zal zich openbaren en door
alle volken aanschouwd worden,
want de Heer heeft het gezegd.

Magnificat in D – Jan Dismas Zelenka (1679-1745)*(ZWV 108, 1725)*

Projectkoor en -orkest Sine Nomine
Solisten: Veronika Akhmetchina en Edward Horsman

De voorgaande profetie van Jesaja wordt in het Nieuwe Testament vervuld. Als de engel Gabriël Maria heeft verteld dat ze zwanger zal worden, besluit ze haar nicht Elisabeth op te zoeken, die op dat moment in verwachting was van Johannes de Doper. Als ze elkaar treffen, heft Maria een lied aan: 'Mijn ziel maakt groot de Heer' (Lat.: Magnificat anima mea Dominum).

Jan Dismas Zelenka was een Tsjechische componist en was vele jaren werkzaam in Dresden. Er waren persoonlijke contacten tussen Zelenka en zijn postuum beroemd geworden ambtsgenoot Johann Sebastian Bach. Losse partijen van het Magnificat dat vanavond wordt uitgevoerd, zijn bijvoorbeeld door Johann Sebastians oudste zoon Wilhelm Friedemann gekopieerd voor gebruik in Leipzig.

Geheel naar oud gebruik zal in dit Magnificat het grote orgel worden gebruikt als continuo-orgel. Omdat het instrument op een andere toonhoogte staat dan het barokorkest, moet de organist zijn partij in een andere toonsoort spelen dan genoteerd. Dit transponeren was óók gebruikelijk in situaties als deze, want de hierboven genoemde bewaard gebleven Bach-partijen laten de organist ook bewust in een andere toonsoort spelen dan de rest van het orkest. Zelenka schrijft op verschillende punten dat de organist 'tutti registri' (alle registers) moet gebruiken.

Programma Boekje.indd 8 21-05-19 19:34

Magnificat anima mea Dominum
et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius.
Et misericordia eius a progenie in progenies in progenies et progenies timentibus eum.
Fecit potentiam in bracchio suo, dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles.
Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordiæ suæ, recordatus misericordiae, Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in sæcula.

Amen.

Mijn ziel prijst en looft de Heer,
mijn hart juicht om God, mijn redder:
hij heeft oog gehad voor mij, zijn minste dienares.
Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen,
ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan,
heilig is zijn naam.
Barmhartig is hij, van geslacht op geslacht,
voor al wie hem vereert.
Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm
en drijft uiteen wie zich verheven wanen.
Heersers stoot hij van hun troon en wie gering is
geeft hij aanzien.
Wie honger heeft overlaadt hij met gaven,
maar rijken stuurt hij weg met lege handen.

Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar,
zoals hij aan onze voorouders heeft beloofd:
hij herinnert zich zijn barmhartigheid
jegens Abraham en zijn nageslacht,
tot in eeuwigheid.

Amen.
[NBV, Luc. 1:46-55]

Darthula's Grabesgesang – Johannes Brahms (1833-1897) *uit 3 Gesänge, Opus 42/3*

Zangers van het Studentenkoor Amsterdam

De dood wordt vaak vergeleken met slaap, een vergelijking die nadrukkelijk in Darthula's Grabesgesang aanwezig is. De tekst wordt door Brahms kracht bijgezet door het doelbewust inzetten van verschillende compositietechnieken. Het openingsmotief wordt bijvoorbeeld veelvuldig in verschillende stemmen herhaald; terwijl vanaf de tekst "Nimmer, o nimmer kommt…" vooral harmonisch uit een ander vaatje wordt getapt.

Met tekst en muziek roept Brahms zo beelden op om Darthula nog te bereiken. Tegelijkertijd weet iedereen: ze 'slaapt' en zal het niet meer horen. Het perspectief verandert: niet meer wordt Darthula aangesproken, er wordt over haar gesproken. In die laatste noten keert Brahms terug naar de herkenbare motieven uit het begin.

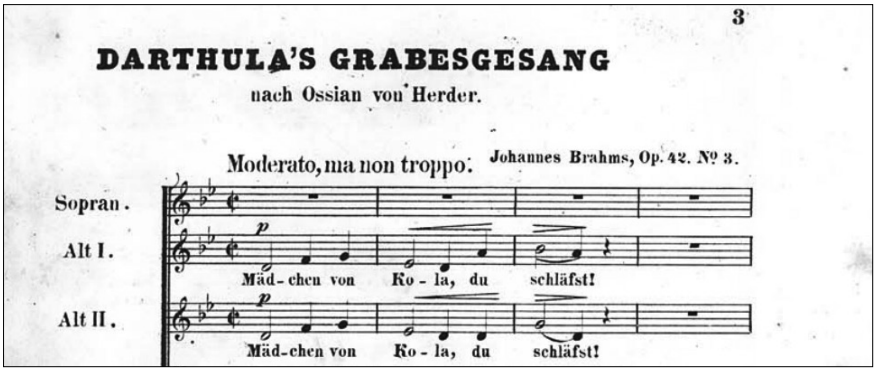

Programma Boekje.indd 9 21-05-19 19:34

Mädchen von Kola, du schläfst!
Um dich schweigen die blauen Ströme Selmas!
Sie trauren um dich, den letzten Zweig
von Thruthils Stamm!

Wann erstehst du wieder in deiner Schöne?
Schönste der Mädchen in Erin!
Du schläfst im Grabe langen Schlaf,
dein Morgenrot ist ferne!

Nimmer, o nimmer kommt mehr die Sonne
weckend an deine Ruhestätte: "Wach auf!
Wach auf, Darthula!
Frühling ist draußen!
Die Lüfte säuseln,
Auf grünen Hügeln, holdseliges Mädchen,
Weben die Blumen!
Im Hain wallt sprießenden Laub!"

Auf immer, auf immer, so weiche denn, Sonne,
Dem Mädchen von Kola, sie schläft!
Nie ersteht sie wieder in ihrer Schöne!
Nie siehst du sie lieblich wandeln mehr.
Mädchen von Kola, sie schläft!

Meisje van Kola, je slaapt!
Om jou zwijgen nu Selma's blauwe stromen!
Zij treuren om jou, de laatste tak
van Truthils stam.

Wanneer zul je opnieuw opstaan in je schoonheid?
Mooiste der meisjes van Erin!
Je slaapt in 't graf een lange slaap,
Je morgenrood is verre.

Nimmer, o nimmer komt het zonlicht jou weer wekken op
je rustplaats: "Sta op!
Sta op, Darthula!
Buiten is 't lente!
De winden suizen.
Op groene heuvels, Beminnelijk meisje,
Wuiven de bloemen!
In 't bos golft uitbottend loof!"

Voor altijd, voor altijd, dus wijk nu maar, zonlicht,
Voor 't meisje van Kola, zij slaapt!
Nooit meer zal zij opnieuw opstaan in schoonheid!
Nooit meer zie je haar lieflijk wandelen.
't Meisje van Kola, zij slaapt!

Māte Saule – Pēteris Vasks (1946)

Projectkoor Sine Nomine

Waar de zon bij Brahms nog moest wijken voor "t meisje van Kola', in Mate Saule keert zij terug. Eerst mysterieus, in loomheid en dauw, maar na verloop van tijd stralend en onverbiddelijk. De Letse componist Pēteris Vasks heeft het gedicht van Jānis Peters met krachtige beelden verklankt; gedurende het werk hoor je de zon als het ware opkomen.

De componist gebruikt klankvelden als muzikaal effect, net als diatonische modaliteit en clusters.
In begrijpelijke taal: als je dit stuk op de piano zou spelen, zou je alleen de witte toetsen hoeven te gebruiken, in allerlei volgordes of soms zelf met de vlakke hand een heleboel tegelijkertijd!

Rūgst rīts kāmīkla maizes abrā.
Pret klonu mātes soļi klaudz.
Un klaipi, kļavu lapām klāti, uz lizes krāsnij mutē brauc.

Vēl jēri guļ ar zvaigznēm acīs,
vēl dēlu sapņos arkli guļ,
bet Māte Saule baltu sviestu,
kā mūžību uz sliekšņa kuļ.
Laiks ritēja pa saltu rasu;
trīs gadsimtus vai stundas trīs.

Kad modāmies,
jau saule gāja pa ošu gatvi debesīs.

De morgen rijst als deeg van een brood.
Op de lemen vloer klepperen moeders
stappen en broden, bedekt met esdoornbladeren,
schuiven op de schop de mond van de oven in.
De lammetjes slapen nog, met sterren in hun ogen,
de ploegen liggen stil in de dromen van de zonen,
maar Moeder Zon karnt op de drempel,
tijdloos, witte boter.
De tijd gaat voort door de kille dauw;
waren het drie eeuwen of drie uren?

Toen we ontwaakten,
klom de zon al door de essenbomen naar de hemel.

Programma Boekje.indd 10 21-05-19 19:34

Leonardo Dreams of his Flying Machine – Eric Whitacre (1970)

Utrechtse Studenten Cantorij
Solisten: Bart Fölker, Astrid Hamberg, Sterre van der Hulst, Ietje Jenniskens, Olivier Rutgers en Karen Stok.

De Amerikaanse componist Eric Whitacre is een van de grootheden van deze tijd. Veel van zijn werken kenmerken zich door sterke klankeffecten waar je als koor echt je tanden in moet zetten. Over het compositieproces schreef Whitacre dat hij met dichter Charles Anthony Silvestri is uitgegaan van een eenvoudige vraag: hoe zou het klinken, als Leonardo zou dromen? En welke klanken zouden kunnen omgaan in zo'n geniale geest? In dat proces werden tekst en muziek voortdurend op elkaar afgestemd, hetgeen volgens de scheppers leidde tot een 'fascinerend evenwicht, een exotische mix van oud en nieuw.'
Het resultaat werd een muzikaal drama waarin de kwelling van Leonardo te horen is, zijn droom, zijn drang om te boven het alledaagse uit te stijgen.

I. Leonardo Dreams of his Flying Machine…
Tormented by visions of flight and falling,
More wondrous and terrible each than the last,
Master Leonardo imagines an engine
To carry a man up into the sun…
And as he's dreaming the heavens call him,
softly whispering their siren-song:
"Leonardo. Leonardo, vieni á volare".
("Leonardo. Leonardo, come fly".)
L'uomo colle sua congiegniate e grandi ale,
facciendo forza contro alla resistente aria.
(A man with wings large enough and duly
connected might learn to overcome the resistance of the air.)

I. Leonardo droomt van zijn vliegmachine…
Gekweld door visoenen van vliegen en vallen,
de een nog wonderlijker en verschrikkelijker dan de ander,
beeldt Maestro Leonardo zich een machine in
om een mens te dragen richting de zon.
En terwijl hij droomt roepen hem de hemelen,
zachtjes fluisterend hun Sirene-lied:
"Leonardo. Leonardo, vieni á volare"
("Leonardo. Leonardo, kom vliegen")
L'uomo colle sua congiegniate e grandi ale,
facciendo forza contro alla resistente aria.
(Een man met vleugels die groot genoeg zijn en naar behoren
verbonden zou de weerstand van lucht kunnen overwinnen.)

II. Leonardo Dreams of his Flying Machine…
As the candles burn low he paces and writes,
Releasing purchased pigeons one by one
Into the golden Tuscan sunrise…
And as he dreams, again the calling,
The very air itself gives voice:
"Leonardo. Leonardo, vieni á volare".
("Leonardo. Leonardo, come fly".)
Vicina all'elemento del fuoco…
(Close to the sphere of elemental fire…)
Scratching quill on crumpled paper,
Rete, canna, filo, carta.
(Net, cane, thread, paper.)
Images of wing and frame and fabric fastened tightly.
…sulla suprema sottile aria.
(…in the highest and rarest atmosphere.)

II. Leonardo droomt van zijn vliegmachine…
Terwijl de kaarsen tot stompjes branden haast hij zich en schrijft,
terwijl hij gekochte duiven een voor een loslaat in de gouden
Toscaanse zonsopkomst…
En terwijl hij droomt, hoort hij de roep opnieuw,
ja de lucht zelf krijgt stem:
"Leonardo. Leonardo, vieni á volare".
("Leonardo. Leonardo, kom vliegen".)
Vicina all'elemento del fuoco…
(dicht tot de hemelsfeer van het element vuur…)
Krassende ganzenveer op gekreukt papier,
Rete, canna, filo, carta.
(Net, riet, draad, papier.)
Afbeeldingen van vleugel en van frame en doek, strak bevestigd.
…sulla suprema sottile aria.
(…in de hoogst en zeldzaamste atmosfeer.)

III. Master Leonardo Da Vinci Dreams of his Flying Machine…
As the midnight watchtower tolls,
Over rooftop, street and dome,
The triumph of a human being ascending
In the dreaming of a mortal man.
Leonardo steels himself,
takes one last breath,and leaps…
"Leonardo, Vieni á Volare! Leonardo, Sognare!"
("Leonardo, come fly! Leonardo, Dream!")

III. Maestro Leonardo da Vinci droomt van zijn vliegmachine…
Terwijl wachttoren middernacht slaat,
over dak, straat en koepel,
de triomf van een mens die opstijgt,
in de droom van een sterveling.
Leonardo vermant zich,
ademt nog een diep keer in,en springt…
"Leonardo, Vieni á Volare! Leonardo, Sognare!"
("Leonardo, kom vliegen! Leonardo, droom!")

Programma Boekje.indd 11 21-05-19 19:34

I saw the Lord – John Stainer (1840-1901)

Zangers van Studentenkoor Amsterdam

De Engelse componist John Stainer is vooral bekend vanwege zijn kerkmuziek, en dan vooral het oratorium Crucifixion uit 1887. In I saw the Lord neemt ook Stainer (net als Guerrero eerder op de avond) het visioen van Jesaja als inspiratie. Ook Stainer verbindt de Jesaja-tekst met de Drie-eenheid; ook hij verklankt de ruimtelijkheid van de hemelse tempel door dubbelkorigheid.

Op enkele momenten is de muziek heel beeldend, bijvoorbeeld op door middel van snelle "And the posts of the door mov'd", waar de baspartij in het orgel heel beweeglijk is. Het fugatische slotdeel is niet gebaseerd op de bijbeltekst uit Jesaja, maar aan de laatste strofe van de hymn 'All hail, adored Trinity'.
Hetzelfde geldt voor het fugatische slotdeel, dat niet is gebaseerd op de bijbeltekst maar waarin de zo gewenste vereniging van hemelse en aardse muziek wordt bereikt met de inzet van het dubbelkoor 'Holy…'

I saw the Lord, sitting upon a throne, high and lifted up,
and his train filled the temple.
Above it stood the seraphims: each one had six wings;
with twain he covered his face,
and with twain he covered his feet,
and with twain he did fly.
And one cried unto another,
'Holy, Holy, Holy is the Lord of Hosts:
the whole earth is full of his glory.'

And the posts of the door moved at the voice of him that cried, and the house was filled with smoke.

O Trinity! O Unity!
Be present as we worship Thee,
And with the songs that angels sing
Unite the hymns of praise we bring.
Amen.

(…) Ik zag de Heer, gezeten op een hoogverheven troon.
De zoom van zijn mantel vulde de hele tempel.
Boven hem stonden serafs. Elk van hen had zes vleugels,
twee om het gezicht
en twee om het onderlichaam te bedekken,
en twee om mee te vliegen.
Zij riepen elkaar toe:
'Heilig, heilig, heilig is de HEER van de hemelse machten.
Heel de aarde is vervuld van zijn majesteit.'

Door het luide roepen schudden de deurpinnen in de dorpels, en de tempel vulde zich met rook.
[NBV, Jes. 6: 1-4]

O Drievuldigheid! O Enigheid!
Wees aanwezig wanneer we U aanbidden,
en verbind met de liederen die engelen zingen,
de lofzangen die wij opdragen.
Amen.

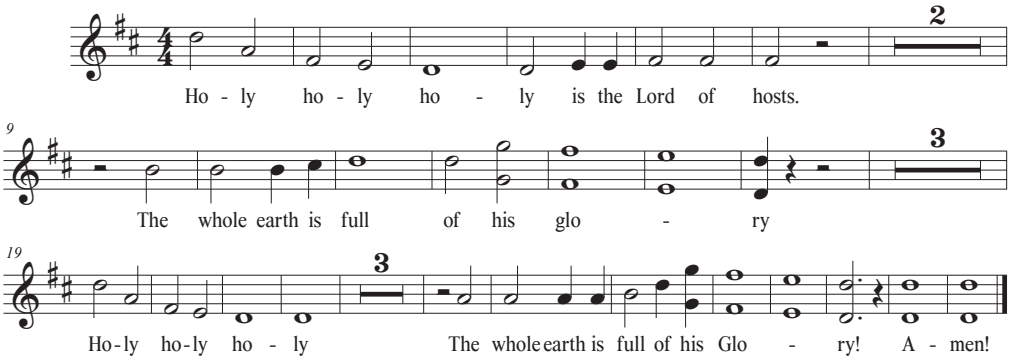

Programma Boekje.indd 12 21-05-19 19:34

To make a Prairie – Rudolf Escher (1912-1980) *uit 'Songs of Love and Eternity'*

Projectkoor Sine Nomine

Net als Heppener, met wiens muziek het concert begon, zette ook Rudolf Escher gedichten van Emily Dickinson op muziek.

Het koorwerk van Escher is technisch lastig, onder andere vanwege de chromatiek en harmonische wendingen. Die stijl veroorzaakt een sereniteit die gevoelsmatig goed past bij het werk van Dickinson, die in isolement de mooiste poëzie bij elkaar 'droomde'.

To make a prairie
it takes a clover and one bee,
One clover, and a bee.
And revery.
The revery alone will do,
If bees are few.

Het maken van een wei
vereist een klavertje en één bij.
Eén klavertje, een bij.
En dromerij.
Genoeg is enkel dromerij,
bij weinig bij.

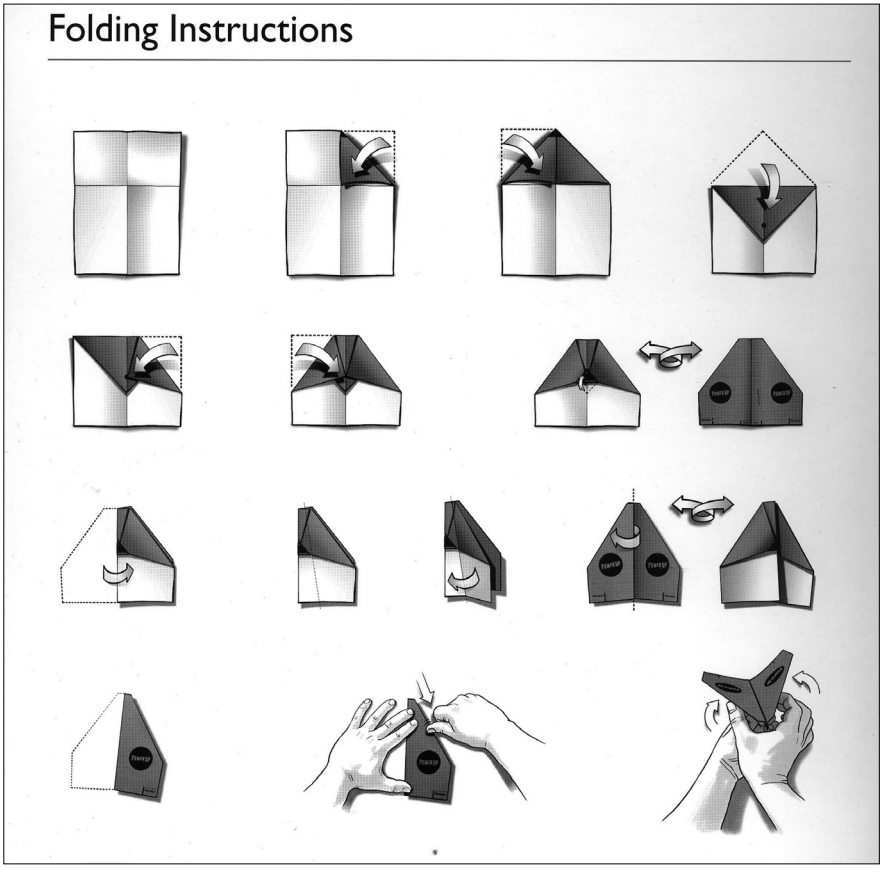

Programma Boekje.indd 13 21-05-19 19:34

Projectkoor Sine Nomine

Hesther Oor	Sopraan
Ingel Jalakas	Sopraan
Revy Siswanto	Sopraan
Eline Bosma	Sopraan
Robin Lammertink	Sopraan
Remy Schreuders	Alt
Heleen Kroese	Alt
Edward Horsman	Alt
Anaïs Besemer	Alt
Susanne Dirksen	Alt
Janneke Moes	Alt
Leenke de Lege	Alt
Jaap Jan Steensma	Tenor
Joost van der Linden	Tenor
Ruben Timmer	Tenor
Koen Leenaers	Tenor
Jeroen Kerstholt	Tenor
Gregor Lamers	Tenor
Bas Groenewoud	Bas
Otto Mättas	Bas
Anson van Rooij	Bas
Ardaan Dercksen	Bas
Geert Omta	Bas

Projectorkest Sine Nomine

Emile Meuffels	Trompet 1
Johan Hollebeek	Trompet 2
Olga Kuznetsova	Hobo
Petra Nuria Nieuwenburg	Hobo
Alma Mayer	Fagot
Manu Huyssen	Viool 1
Pieta Maayeshi	Viool 1
Ingel Jalakas	Viool 2
Aida Álvares Fernández	Altviool 1
Nefelia Alexouli	Altviool 2
Abigail Proehl	Cello
Alma Mayer	Fagot
Jaap Jan Steensma	Orgel
Ondřej Bernovský	Clavecimbel
Corrie Haselager	Pauken

Projectgroep instrumentalisten

Duo a Seraphim

Alma Mayer	Cornetto
Remy Schreuders	Cornetto
Eugène Ploegmakers	Alt Trombone

Project kwartet voor Virgo Prudentissima

Hester Westra	Alt
Gregor Lamers	Tenor
Eduwardo Benigno López Cabello	Tenor
Ardaan Dercksen	Bas

Programma Boekje.indd 14 21-05-19 19:34

Utrechtse Studenten Cantorij

Maartje Masereeuw	Sopraan 1
Inge Meiberg	Sopraan 1
Loulou Nieuwenhuijs	Sopraan 1
Sterre van der Hulst	Sopraan 1
Eline Bosma	Sopraan 2
Ietje Jenniskens	Sopraan 2
Karen Stok	Sopraan 2
Salome van den Besselaar	Sopraan 2
Sifra Provoost	Sopraan 2
Astrid Hamberg	Alt 1
Susanne Dirksen	Alt 1
Mirte Bulsink	Alt 2
Marianne Lesigne	Alt 2
Mimi Magusin	Alt 2
Bart Fölker	Tenor 1
Ruben Timmer	Tenor 1
Jeroen Kerstholt	Tenor 2
Koen Leenaers	Tenor 2
Olivier Rutgers	Tenor 2
Coen Rouwmaat	Bas 1
Alistair David Franenberg	Bas 1
Frank Cornelisse	Bas 1
Anthom Vrijn	Bas 2
Anson Rooij	Bas 2
Jim Bloemkolk	Bas 2

Zangers van het SKA

Karen van der Ploeg	Sopraan
Iris Don	Sopraan
Sjoerdje Bruinsma	Sopraan
Saar Bakker	Sopraan
Saskia van Altena	Sopraan
Tina Varkevisser	Sopraan
Sophie Dinglinger	Sopraan
Rebecca Sier	Sopraan
Elianne van Randen	Alt
Afke van Aller	Alt
Rosanne Hoenderdos	Alt
Anne van Rijn	Alt
Annet Pots	Alt
Eline Feenstra	Alt
Ilari Anemaet	Tenor
Thomas van der Sommen	Tenor
Daan Doeleman	Tenor
Gijs Wijers	Tenor
Jeroen Krijnen	Tenor
Lars Klamer	Bas
Diederik van Langen	Bas
Jason Hillebrand	Bas
Paul van Aalstede	Bas
Tijmen van Tol	Bas

Programma Boekje.indd 15 21-05-19 19:34

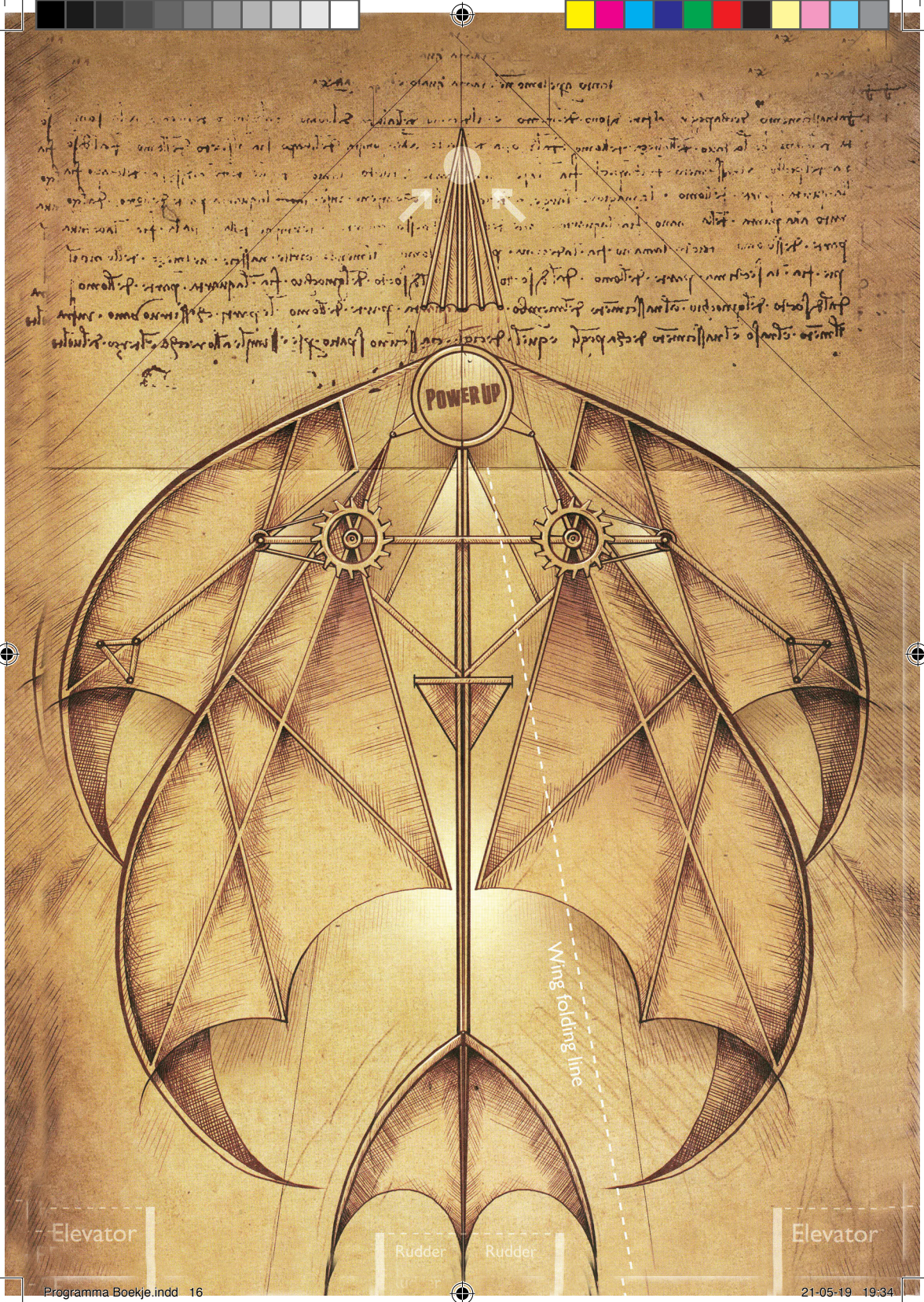

Programma Boekje.indd 16 21-05-19 19:34